

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ในและนอกเขตเทศบาลไชยวาน อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของเด็ก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็ก กับเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ในและนอกเขตเทศบาลไชยวาน พร้อมทั้งเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของเด็ก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ระหว่างเด็กที่อยู่ในและนอกเขตเทศบาลไชยวาน จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยเด็กอายุ 3 ปี ที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นเด็กเล็ก ปีการศึกษา 2548 ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตเทศบาลไชยวาน จำนวน 90 คน และนอกเขตเทศบาลไชยวาน จำนวน 167 คน รวม 257 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์มารดาหรือผู้ดูแลเด็กและตรวจสอบภาวะทันตสุขภาพของเด็กโดยผู้วิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยสถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบไคสแควร์ สถิติทดสอบค่าเฉลี่ยระหว่างประชากร 2 กลุ่ม สถิติทดสอบของเสปียร์แมน และการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ แบบ Backward สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.1 ลักษณะปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในและนอกเขตเทศบาล เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่อายุระหว่าง 40 ถึง 43 เดือน เกิดในลำดับที่ 1 ถึง 2 มีจำนวนพี่น้อง 1 ถึง 2 คน มีสถานะเคลือบฟันปกติ สภาวะอนามัยช่องปากอยู่ในระดับดี สภาวะโภชนาการอยู่ในระดับปกติ และได้รับฟลูออไรด์เสริมต่ำกว่าร้อยละ 25 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งในและนอกเขตเทศบาล โดยลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในและนอกเขตเทศบาลมีลักษณะใกล้เคียงกัน

1.2 ลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเด็กในและนอกเขตเทศบาล

ส่วนใหญ่ผู้ดูแลเด็กเป็นมารดาของเด็ก มีอายุระหว่าง 20 ถึง 43 ปี มีรายได้ประมาณ 3,000 บาท ต่อเดือน การศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม กว่าครึ่งเคยพบทันตแพทย์ ระดับความรู้และทัศนคติทางทันตสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง โดยลักษณะด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวเด็กในและนอกเขตเทศบาลที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเด็ก อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของมารดาหรือผู้ดูแลเด็ก

1.3 พฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กในและนอกเขตเทศบาล

1.3.1 การให้อาหาร ส่วนใหญ่ในและนอกเขตเทศบาล เด็กได้รับนมแม่นาน 7 เดือนขึ้นไป โดยมีเด็กในเขตเทศบาล จำนวน 4 คนและนอกเขตเทศบาล จำนวน 2 คน ไม่ได้รับนมแม่ เด็กเริ่มได้รับนมขวดอายุ 7 เดือนขึ้นไป ในเขตเทศบาลเด็กยังไม่หย่านมขวดจำนวน 48 คน (ร้อยละ 57.1) และนอกเขตเทศบาลจำนวน 72 คน (ร้อยละ 47.7) ส่วนใหญ่เด็กเคยดูดนมขวดแล้วกลับขณะมีขวดนมคาปาก เคยดื่มนมมือน้อย และดื่มน้ำตามหลังดื่มนมขวด โดยเด็กในเขตเทศบาล จำนวน 6 คนและนอกเขตเทศบาล จำนวน 16 คน ไม่เคยได้รับนมขวด มารดาหรือผู้ดูแลเด็กกว่าครึ่งเคยเคี้ยวข้าวป้อนเด็ก โดยอายุที่เริ่มเคี้ยวข้าวป้อนเด็กอยู่ในช่วงอายุ 7 เดือนขึ้นไป ซึ่งมารดาหรือผู้ดูแลเด็กในเขตเทศบาลจำนวน 43 คนและนอกเขตเทศบาล จำนวน 53 คน

ไม่ได้เคี้ยวข้าวป้อนเด็ก และเด็กส่วนใหญ่เคยดื่มนมรสจืด รสหวาน และรสเปรี้ยว โดยพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กในและนอกเขตเทศบาลเกี่ยวกับการให้อาหารที่แตกต่างกัน ได้แก่ อายุที่เริ่มได้รับนมขวด การให้เด็กดื่มน้ำตามหลังดื่มนมขวด และการเคี้ยวข้าวป้อนเด็ก

1.3.2 การบริโภคขนมของเด็กในและนอกเขตเทศบาล ส่วนใหญ่เด็กบริโภคจะขนม โดยบริโภคขนมเฉลี่ยวันละประมาณ 3 ครั้ง โดยจะบริโภคทั้งในก่อนอาหารมื้อเช้า ก่อนอาหารมื้อเที่ยง และก่อนอาหารมื้อเย็น เด็กมีการบริโภคขนมประเภทลูกอม ทอฟฟี่ ประเภทขนมปัง ขนมกรอบบรรจุถุง และประเภทน้ำอัดลม ไอศกรีม น้ำหวาน ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยพบว่าเด็กในเขตเทศบาล จำนวน 2 คน และนอกเขตเทศบาล จำนวน 4 คน ไม่บริโภคขนม บุคคลส่วนใหญ่ที่ซื้อขนมให้เด็กในเขตเทศบาลคือ ตัวเด็กเอง และนอกเขตเทศบาลคือ พ่อหรือแม่เด็ก โดยพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กในและนอกเขตเทศบาลเกี่ยวกับการบริโภคขนมที่แตกต่างกัน ได้แก่ ความถี่ของการบริโภคขนม การบริโภคขนมก่อนอาหารมื้อเย็น การบริโภคลูกอม ลูกกวาด ทอฟฟี่ และการบริโภคน้ำอัดลม ไอศกรีม น้ำหวาน

1.3.3 การดูแลปากและฟันของเด็ก ส่วนใหญ่มารดาหรือผู้ดูแลเด็กจะทำความสะอาดปากและฟันให้เด็กโดยวิธีการแปรงฟัน และแปรงฟันทุกวัน ร้อยละ 100.0 เด็กมีแปรงสีฟันเป็นของตนเอง มีการแปรงฟันหลังรับประทานอาหารในเขตเทศบาลจำนวน 41 คน (ร้อยละ 45.6) และนอกเขตเทศบาลจำนวน 115 คน (ร้อยละ 68.9) ส่วนใหญ่มีการดูแลให้เด็กแปรงฟันและเคียวตรวจฟันให้เด็ก ซึ่งพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กในและนอกเขตเทศบาลเกี่ยวกับการดูแลทำความสะอาดปากและฟันเด็กที่แตกต่างกัน ได้แก่ การดูแลการแปรงฟันหลังรับประทานอาหารกลางวัน

1.3.4 การพาเด็กไปพบทันตแพทย์ของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กในและนอกเขตเทศบาล พบว่า เด็กในเขตเทศบาลครึ่งหนึ่งเคยพบทันตแพทย์ ส่วนนอกเขตเทศบาลประมาณหนึ่งในสามเคยพบทันตแพทย์ โดย อายุที่พบทันตแพทย์ครั้งแรกในเขตเทศบาลอายุเฉลี่ย 21.5 เดือน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=6.4) และนอกเขตเทศบาลอายุเฉลี่ย 23.9 เดือน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=10.4) ส่วนใหญ่มารดาหรือผู้ดูแลเด็กจะพาเด็กไปรับบริการตรวจฟัน และสาเหตุที่ไม่พาเด็กไปพบทันตแพทย์เนื่องจากเด็กไม่มีความผิดปกติใดๆ โดยที่พฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กในและนอกเขตเทศบาลเกี่ยวกับการดูแลทำความสะอาดปากและฟันเด็กที่แตกต่างกัน ได้แก่ การพาเด็กไปรับบริการจากหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ การพาเด็กไปพบทันตแพทย์ที่โรงพยาบาล และอายุที่พบทันตแพทย์ครั้งแรก

1.4 สภาวะโรคฟันผุ

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เด็กในเขตเทศบาลมีฟันผุร้อยละ 76.7 มีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุดเท่ากับ 5.8 ซี่ต่อคน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=4.8) และนอกเขตเทศบาล มีฟันผุร้อยละ 85.0 มีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุดเท่ากับ 6.14 ซี่ต่อคน ฟันที่พบว่าผุมากที่สุดคือฟันตัดกลางบนขวา รองลงมาคือฟันตัดกลางบนซ้าย และเมื่อพิจารณาเฉพาะเด็กที่ฟันผุ พบว่าเด็กในเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุดเท่ากับ 7.2 ซี่ต่อคน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=4.2) และนอกเขตเทศบาลมีค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุดเท่ากับ 6.9 ซี่ต่อคน (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน=3.9) โดยค่าเฉลี่ยฟันผุ ถอน อุด ของเด็กในเขตเทศบาลมากกว่าเด็กนอกเขตเทศบาล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับความรุนแรงของการเกิดโรคฟันผุของเด็กในเขตเทศบาลมีความรุนแรงมากกว่าเด็กนอกเขตเทศบาล

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของเด็ก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็ก กับสภาวะโรคฟันผุ

1.5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลของเด็กกับสภาวะโรคฟันผุ พบว่า ในและนอกเขตเทศบาล ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ สภาวะอนามัยช่องปาก

1.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวกับสภาวะโรคฟันผุ พบว่า ในและนอกเขตเทศบาล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

1.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กกับสภาวะโรคฟันผุ ในเขตเทศบาล พบว่าพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กมีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนนอกเขตเทศบาล พบว่าพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็ก เกี่ยวกับความถี่ของการบริโภคขนม มีความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.6 สมการทำนายสภาวะโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปีในและนอกเขตเทศบาลไชยวาน

จากการศึกษา พบว่าตัวแปรที่สามารถทำนายสภาวะโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ในและนอกเขตเทศบาลไชยวาน โดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ แบบ Backward พบว่าตัวแปรอิสระที่ถูกนำเข้าสู่สมการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.05$) ในเขตเทศบาลไชยวาน ได้แก่ สภาวะอนามัยช่องปาก และนอกเขตเทศบาลไชยวาน ได้แก่ สภาวะอนามัยช่องปากและความถี่ของการบริโภคขนม ได้สมการในการทำนายสภาวะโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ในและนอกเขตเทศบาลไชยวาน อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

สมการทำนายสภาวะโรคฟันผุของเด็กอายุ 3 ปี ในเขตเทศบาล ในรูปคะแนนดิบ

$$Y (\text{สภาวะโรคฟันผุ}) = 1.43 + 4.99 (\text{สภาวะอนามัยช่องปาก})$$

สมการทำนายสภาวะโรคฟันผุของเด็กอายุ 3 ปี นอกเขตเทศบาล ในรูปคะแนนดิบ

$$Y (\text{สภาวะโรคฟันผุ}) = 1.49 + 3.45 (\text{สภาวะอนามัยช่องปาก}) + 0.42 (\text{ความถี่ของการบริโภคขนม})$$

1.7 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของเด็ก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ระหว่างเด็กที่อยู่ในและนอกเขตเทศบาลไชยวาน จังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษา พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ในและนอกเขตเทศบาลไชยวาน อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี ที่เหมือนกันคือปัจจัยส่วนบุคคลของเด็ก ได้แก่ สภาวะอนามัยช่องปาก และที่แตกต่างกันคือพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็ก ได้แก่ ความถี่ของการบริโภคขนม

2. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อสภาวะโรคฟันผุของเด็กอายุ 3 ปี ในเขตเทศบาล ได้แก่ สภาวะอนามัยช่องปาก และนอกเขตเทศบาล ได้แก่ สภาวะอนามัยช่องปากและความถี่ของการบริโภคขนม ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่ที่แตกต่างกันปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดโรคฟันผุก็จะแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยของการเกิดโรคฟันผุนั้นมีหลายปัจจัยด้วยกัน การที่สามารถทราบถึงปัจจัยของการเกิดโรคฟันผุในแต่ละพื้นที่จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อที่จะได้วางแผนป้องกันและรักษาโรคฟันผุได้เหมาะสมตรงกับปัญหาที่พบ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุของเด็กอายุ 3 ปี ในเขตอำเภอไชยวาน ประกอบด้วย สภาวะอนามัยช่องปากและความถี่ของการบริโภคขนม ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริม สนับสนุน และกระตุ้นให้มารดาเห็นความสำคัญของการดูแลความสะอาดของปากและฟันของเด็กตั้งแต่วัยเลื้อย โดยจัดให้มีการให้ทันตสุขศึกษาตั้งแต่มารดาตั้งครรภ์ และพาเด็กมารับการตรวจฟันอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ถึงแม้เด็กจะไม่มีคามผิดปกติใดๆ ก็ตาม นอกจากนี้ในการออกเยี่ยมบ้านหญิงหลังคลอดควรแนะนำและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลช่องปากและฟันสำหรับมารดาไปด้วย ในส่วนของเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีการสนับสนุน

ในด้านอุปกรณ์แปรงฟันสำหรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็กควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการดูแลทันตสุขภาพในเด็กเล็กทุกปี นอกจากนี้ในส่วนของการบริโภคขนม ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีกรรมรณงค์เกี่ยวกับการให้เด็กลดการบริโภคขนม และควรมุ่งเน้นกิจกรรมการแปรงฟันหลังอาหารกลางวันในศูนย์พัฒนาเด็กอย่างยั่งยืน ตลอดจนควบคุมอาหารที่ให้แก่เด็กบริโภคในขณะที่อยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

3.1 ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม สภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวนแหล่งที่ขายขนม กองทุนแปรงสีฟัน ยาสีฟัน ในหมู่บ้าน ร่วมด้วย เนื่องจากปัจจัยเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อสภาวะโรคฟันผุในเด็ก

3.2 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพร่วมด้วย เนื่องจากการดาหรือผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งอาจมีความลำเอียงในการตอบแบบสัมภาษณ์ และสามารถใชข้อมูลดังกล่าวมาสนับสนุนการศึกษาเชิงปริมาณ

3.3 ควรมีการศึกษาถึงรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็ก เกี่ยวกับการให้อาหารและการดูแลทันตสุขภาพของเด็ก

4. ข้อดีของการวิจัย

เนื่องจากปัจจัยของการเกิดโรคฟันผุมีหลายปัจจัยด้วยกัน และส่วนใหญ่มักจะพบว่าตัวแปรหลาย ๆ ตัวมัก จะมีความสัมพันธ์กัน การวิจัยครั้งนี้จึงได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ซึ่งเป็นการนำตัวแปรหลาย ๆ ตัว ที่สนใจมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับสภาวะโรคฟันผุไปพร้อมกัน ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดโรคฟันผุที่แท้จริง โดยตัวแปรที่นำเข้ามาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในสมการถดถอยต้องไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสูงมาก นอกจากนี้ยังสามารถทราบระดับและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้น ๆ กับสภาวะโรคฟันผุ นอกจากนี้ผลการศึกษานี้สามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมได้

5. ข้อจำกัดของการวิจัย

5.1 เนื่องจากผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนหนึ่งไม่ใช่มารดาของเด็ก และในส่วน of คำถามที่ต้องระบุระยะเวลาและจำนวน ผู้ตอบแบบสอบถามอาจจำไม่ได้หรือไม่แน่ใจ ทำให้ข้อมูลที่ได้ อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง

5.2 การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะปัจจัยบุคคลของเด็ก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว และพฤติกรรม การดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็ก ซึ่งการเกิดโรคฟันผุในเด็กอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วยก็ได้ แต่ทั้งนี้ปัจจัยที่นำมาทำการศึกษาครั้งนี้มีความเป็นไปได้ใน เรื่องของการนำมาวางแผนป้องกันการเกิดโรคฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ดังนั้นทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะปัจจัยส่วนบุคคลของเด็ก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และพฤติกรรม การดูแลเด็กของมารดาหรือผู้ดูแลเด็กเท่านั้น

5.3 การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบภาคตัดขวาง ทำให้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการสรุปผลความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลได้ เนื่องจากปัญหาการเกิดก่อนและหลังของปัจจัยที่ได้รับกับสภาวะโรคฟันผุ